

ULKOSAARELAISIA

3-näyt. kansanooppera.

Larin Kyöstin samannimisen näytelmän mukaan

kirj. *Antero Kajanto*.

Säveltänyt *Väinö Pesola*.

Tapahtuu Suursaarella Krimin sodan aikoihin.

I N Ä Y T Ö S.

Tupa Lounatpään talossa.

Miili, Lounatpään leski, on saanut pojaltaan Erssolta kirjeen, jossa hän ilmoittaa palaavansa kotiin meriltä, jonne oli lähtenyt kolme vuotta sitten. Erssso, Miilin ainoa poika, oli lähtenyt kotisaareltaan, koska ei ollut saanut omakseen lapsuudenystäväänsä ja rakastettuaan Ilmaa, Suurmustan tytärtä. Sameli Suurmusta, saaren mahtavin mies tahtoi naittaa tyttärensä Tulli-Siprin pojalle, Alelle ja halveksi Erssoa, koska tämän isä aikoinaan oli saanut vankeustuomion epäiltynä yhteisistä puuhista Asserin, salakuljettajan kanssa. Kun Ilmalle oli vielä vastoin todellisuutta kerrottu, että Erssolla jo olisi morsian muualla, hän isänsä pakoituksesta suostui ottamaan Siprin Alelta kihlat.

On tullut tiedoksi, että Erssso palaisi jo tänään ja kyläläiset tulevat kertomaan Miilille ilosanomaa. Ensinnä saapuu Suurmustan sisar, Antleena, joka aina salaa on toivonut, että Erssosta ja Ilmasta tulisi pari. Tupaan tulee myös Kopperin Kikke, saaren iloisin poikaviikari ja hänen mentyään kujeilemaan Suurmustan piikatyttö, Sannan kanssa, astuu tupaan myös Ilma, Ilma rakastaa yhä Erssoa ja toivoo vielä kohtaavansa hänet isän kiellosta huolimatta. Väkijoukko lisääntyy yhä, kun perämies Boman, salakuljettaja Asseri ja vieläpä Ilman hienosteleva sulhanen Ale liittyvät joukon jatkoksi.

Iloiset huudot ilmoittavat laivan tulleen ja Miilin ilolla ei ole rajoja, kun Erssso palaa äitinsä luo. Hän kohtaa myös Ilman, mutta silloin Ale ilmoittaa olevansa kihloissa tytön kanssa. Pettnyt Erssso valehtelee, että hänellä on jo Amerikassa morsian.

Kaikkien harmiksi Alen isä, Tulli-Sipri, tulee vastoin saarella vallitsevia tapoja penkomaan Ersson merimiesarkkua. Hän ei onnistu löytämään mitään kiellettyä, mutta tilanne käy yhä pahemmaksi, kun itse Sameli Suurmusta astuu tupaan. Hän loukkaa Erssoa vaatimalla heti tulopäivänä verorästejä kolmen vuoden ajalta ja saatuaan ne vielä vihjailee Ersson isän huonosta maineesta. Onnettomuudeksi Suurmusta vielä huomaa tyttärensä olevan talossa ja silloin hän häikäilemättömästi syyttää Erssoa naisten viettelijäksi vieden Ilman kotiin. Ersson on vaikeaa hillitä itseään äidin pyynnöistä huolimatta, mutta tullaiviat tuodaan pöytään ja niiden voimalla koetetaan hylventää äskenen ikävä tunnelma. Kun Erso humaltuu, Asseri koettaa houkutella häntä mukaan salakuljetushommiin luvaten rikkauksia palkaksi. Erso koettaa hukuttaa surunsa viinaan ja iltaa vietetään iloisesti tanssien ja laulaen.

II NÄYTÖS.

Kylän ranta.

Kylän kaikki nuoret ovat kokoontuneet tansseihin, joita vietetään Suurmustan uuden jaalan vesillelaskun kunniaksi.

Asseri, Erso ja Kikke ovat yhteisissä puuhissa. Asserin tarkoituksena on saada ulkoluodolta maihin arvokas lasti Ersson avulla Kiken pitäessä vahtia aitan katolla. Erso on olevinaan mukana hommassa vaikka ei ajattelekaan ryhtyä salakuljetukseen. Hän tahtoo päästä selville isävainajansa syyttömyydestä, koska arvelee Asserin saattaneen Lounatpään vankeuteen, jotta olisi pelastanut oman nahkansa.

Sipriläiset epäilevät Ersson olevan liitossa Asserin kanssa ja saadakseen hänet pois Alen tieltä he ovat päättäneet napata salakuljettajat kiinni itse teossa. Siprin tuikea vaimo, Karuliina on lisäsyitä saadakseen keksinyt, että Erso muka olisi Krimin sodan aikana karannut saarelta vihollisen laivalla. Karuliinaa huolestaa kovasti se seikka, että hänen rakas aviopuolisonsa on tapansa mukaan taas ottanut liikaa naukkuja ja tuskin pystyy yöllä pitämään vahtia. Nahjusmaista poikaansa Karuliina kehoittaa yöllä pyrkimään Ilman aittaan ja voittamaan

tytön ynseyden. Ale koettaakin tehdä työtä käskettyä, mutta saa vain ivanaurun palkakseen.

Yö peittää jo meren keskellä nukkuvan kylän. Ilma ja Ersson kohtaavat toisensa. Erimielisyydet selviävät ja ulapan kohistessa, tähtien loisteessa rakastavaiset vannovat toisilleen ikuisen valan.

Ilman mentyä Suurmustan taloon ja Ersson lähdettyä rantaan hiipivät Sipriläiset vahdinpitoon. He piiloutuvat kun huomaavat Ersson tulevan ja kätkevän pienen ankkurin aitan alle. Hänen poistuttuaan sipriläiset rientävät katsomaan olisiko onttoon ankkuriin kätkeytyä vaikkapa ulkomaan viiniä, mutta Kikke, joka valkoisiin hylkeenpyyntivaatteisiin puettuna on kavunnut aitan katolle, pelottelee kummituksena esiintyen taikauskoisen Karuliinan karkuun. Sipri juoksee vaimonsa perään; mutta Ale hiipii Ilman aittaan, tietämättä sen olevan tyhjän. Kikke pönkittää oven ulkoapäin ja Alen avunhuutojen kutsumana saapuu Suurmusta päästämään pojan pinteestä, mutta antaa hänen kuulla kunniansa yöjalassa juoksemisesta.

Sipri palaa ja yllättää Ersson tahtoen pidättää hänet lain nimessä. Sipri tahtoo tietää, mitä ankkuri sisältää. Ersson kehoituksesta Sipri maistaa, luullen saavansa hyvät ryypyt, mutta saakin suunsa täyteen traaniöljyä. Raivoissaan hän solvaa Ersoa ja hänen isävainajaansa. Ersson ei voi hillitä enää itseään, vaan käy käsiksi tullimieheen. Avunhuutojen kutsumana kyläläiset rientävät paikalle ja Sipri väittää Ersson yrittäneen tappaa hänet. Ersson pannaan käsirautoihin ja teljetään aittaan.

III NÄYTÖS.

Tapahdumapaikka sama kuin edellisessä näytöksessä.

Sunnuntai-aamupäivä.

Ersson on yhä vangittuna aitassa, jonka edustalla vartiossa oleva Sipri nukkuu pohmelountaan. Sanna ja Kikke yllyttävät Ersoa pakenemaan tuoden hänelle oven alta rautakangen ja viilan. Ersson, tietäen itsensä syyttömäksi, ei aio paeta.

Sipri herää vasta kun voitonvarma Karuliina tulee Alen kanssa. Suurmusta on kirkossa lukenut Alen ja Ilman kuulutuksen, mutta Ilma on silloin juossut ulos kirkosta. Isän ja tyttären välillä sukeutuu kiivas kohtaaminen ja Ilma uhkaa mieluummin heittäytyä mereen kuin suostua Alen vaimoksi.

Suurmusta ja Sipri päästävät Ersson ulos aitasta ja lupaavat hänelle vapauden, jos hän luopuisi Ilmasta. Erso kieltäytyy ja saa kantaa kahleitaan äidin rukouksista huolimatta.

Perämies Boman palaa matkaltaan Rakveresta ja saa Kikeltä kuulla, mitä sillä aikaa on saarella tapahtunut. Boman on tuonut mukanaan tärkeitä tietoja, jotka vaikuttavat ratkaisevasti Ersson kohtaloon, mutta ei ilmaise häntä vielä. Boman syyttää myös Ersson kunnian tahraamisesta Asseria, joka turhaan koettaa rahalla sovittaa tekosiaan.

Antleena kehoittaa Ilmaa lähtemään Viroon sukulaisten luo joksikin ajaksi ja lupaa koettaa käännättää Suurmustan mielen. Ilma jättää hyvästit Erssolle ja lähtee kenenkään huomaamatta venerantaan. Hetken kuluttua nousee myrsky ja kauhistuneet kyläläiset huomaavat Ilman, joka soutaa venheellään karien luona, joutuneen hengenvaaraan. Raukkamainen Ale ei uskalla lähteä apuun, mutta Erso, saatuaan tietää Ilman olevan vaarassa, katkoo kahleensa ja rientää toisella veneellä apuun. Ilman vene kaatuu, mutta Erso hyppää mereen ja pelastaa tytön.

Suurmusta on jo havainnut Alen kelvottomaksi mieheksi, mutta asiat saavat täydellisen käänteen vasta kun Boman antaa luettavaksi Rakveren kalakauppiaan kirjoittaman todistuksen, josta käy ilmi, että Siprin Ale on saarelaisten kauppa-asioita hoitaessaan harjoittanut petosta omaksi hyödykseen. Samoin selviää, että Ersson isä, Lounatpää-vainaja on aikoinaan syyttömästi tuomittu Asserin petoksen vuoksi.

Suurmusta, joka on nyt täysin muuttanut mielensä, suostuu purkamaan kihlauksen ja antamaan tyttärensä Erssolle. Koko saaren väki sipriläisiä lukuunottamatta ryhtyy viettämään Ersson ja Ilman yhteistä illojuhlaa.